Категорія справи № **757/5777/15ц: не визначено.**
Надіслано судом: **не визначено.** Зареєстровано: **21.09.2018.** Оприлюднено: **21.09.2018.**

Верховний Суд

Постанова

Іменем України

19 вересня 2018 року

м. Київ

справа № 757/5777/15-ц

провадження № 61-24220св18

Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду:

головуючого - Червинської М. Є. (суддя-доповідач),

суддів: Антоненко Н. О., Журавель В. І., Коротуна В. М., Курило В. П.,

учасники справи:

заявник 1 - Джейкейікс ойл енд гес піелсі,

представники заявника 1: Мартиненко Олександр Петрович, Радченко Віталій Володимирович, Ворожбит Ольга Богданівна, Гришко Сергій Юрійович, Гелетій Микола Володимирович, Кольвах Володимир Олександрович, Бугай Максим Володимирович, Чикиринда Віктор Петрович, Шенк Ольга Юріївна, Стеценко Андрій Вікторович,

заявник 2 - Полтавська ГЕС Б. В.,

представники заявника 2: Радченко Віталій Володимирович, Шенк Ольга Юріївна, Чикирда Віктор Петрович, Мартиненко Олександр Петрович, Гелетій Микола Володимирович, Стеценко Андрій Вікторович, Ковальх Володимир Олександрович, Ворожбит Ольга Богданівна, Гришко Сергій Юрійович, Бугай Максим Володимирович

заявник 3 - спільне підприємство «Полтавська газонафтова компанія»

представники заявника 3: Мартиненко Олександр Петрович, Радченко Віталій Володимирович, Шенк Ольга Юріївна, Стеценко Андрій Вікторович, Гелетій Микола Володимирович, Кольваха Володимир Олександрович, Чикирда Віктор Петрович,

боржник - держава Україна в особі Міністерства юстиції України,

представники Міністерства юстиції України - Ус Дмитро Миколайович, Олійник Олександр Миколайович, Опанасенко Андрій Володимирович, Тищенко Андрій Володимирович, Станецька Ольга В'ячеславівна, Титаренко Катерина Олександрівна,

розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу представника ДжейКейІкс Ойл енд Гес ПіЕлСі, Полтава Гес Б. В., спільного підприємства «Полтавська газонафтова компанія» - Стеценка Андрія Вікторовича на ухвалу Апеляційного суду м. Києва у складі колегії суддів: Вербової І. М., Поливач Л. Д., Шахової О. В. від 21 грудня 2016 року,

ВСТАНОВИВ:

Підпунктом 4 пункту 1 розділу XIII «Перехідні положення» ЦПК України у редакції Закону України № 2147-VIII від 03 жовтня 2017 року «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» передбачено, що касаційні скарги (подання) на судові рішення у цивільних справах, які подані і розгляд яких не закінчено до набрання чинності цією редакцією Кодексу, передаються до Касаційного цивільного суду та розглядаються спочатку за правилами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу.

У лютому 2015 року ДжейКейІкс Ойл енд Гес ПіЕлСі, Полтава Гес Б. В., СП «Полтавська газонафтова компанія» звернулися до суду із вказаним клопотанням, посилаючись на те, що між ними та боржником (державою Україна в особі Міністерства юстиції України) виник інвестиційний спір щодо невиконання боржником своїх міжнародно-правових зобов'язань за договором до Енергетичної Хартії, згода на обов'язковість надана Верховною Радою України - Законом України «Про ратифікацію договору до Енергетичної Хартії та Протоколу до Енергетичної Хартії з питань енергетичної ефективності і суміжних екологічних аспектів». Оскільки спір не було врегульовано заявники у січні 2015 року звернулися до Арбітражного інституту Торгівельної палати м. Стокгольм з клопотанням про призначення Надзвичайного арбітра з формування складу арбітражного суду. 14 січня 2015 року Надзвичайним арбітром Рудольфом Дольцером постановлено рішення за Арбітражним Регламентом Торгівельної палати міста Стокгольм, місце проведення арбітражу - Стокгольм, Швеція, за Арбітражним розглядом за позовом ДжейКейІкс Ойл енд Гес ПіЕлСі, Полтава Гес Б. В. та СП «Полтавська газонафтова компанія» до держави України в особі Міністерства юстиції України, яким державі Україні наказується утриматися від накладення рентної плати за користування надрами для видобування природного газу компанією СП «Полтавська газонафтова компанія» за ставкою вищою ніж 28%, що була передбачена Податковим кодексом України до 31 липня 2014 року. 20 січня 2015 року та 06 лютого 2015 року заявниками на адресу Міністерства юстиції України було направлено листи щодо виконання вищевказаного іноземного арбітражного рішення, проте відповіді не надійшло.

Справа судами розглядалась неодноразово.

Ухвалою Печерського районного суду м. Києва від 08 червня 2015 року клопотання задоволено - надано дозвіл на примусове виконання рішення від 14 січня 2015 року, винесеного Надзвичайним арбітром Рудольфом Дольцером за Арбітражним Регламентом Торгівельної палати міста Стокгольм, місце проведення арбітражу - Стокгольм, Швеція, за Арбітражним розглядом № ЕА/2015/002 за позовом ДжейКейІкс Ойл енд ГЕС ПіЕлСі (JKX OIL & GAS PLC), Полтава ГЕС Б. В. (POLTAVA GAS B.V) та СП «Полтавська газонафтова компанія» до держави України в особі Міністерства юстиції України, відповідно до якого: державі Україні наказується утриматися від накладення рентної плати за користування надрами для видобування природного газу компанією СП «Полтавська газонафтова компанія» за ставкою вищою ніж 28%, що була передбачена Податковим кодексом України до 31 липня 2014 року. Цей наказ застосовується від дати його прийняття до визначення забезпечувальних заходів основним складом арбітражного суду по цій справі. Інші клопотання заявників залишаються без розгляду. Наказ про здійснення забезпечувального платежу не видається. Рішення про витрати на надзвичайний розгляд не ухвалюється.

Суд першої інстанції, задовольняючи клопотання та надаючи дозвіл на примусове виконання іноземного арбітражного рішення, виходив із того, що відсутні передбачені законом підстави для відмови в задоволенні клопотання, оскільки боржник не довів, що не дотримано строку для врегулювання спору мирним шляхом, а Міністерство юстиції України було належним чином повідомлено про призначення надзвичайного арбітра, його рішення прийнято згідно з арбітражною угодою та відповідно до положень Арбітражного регламенту. Також суд зазначив, що відсутні підстави вважати, що іноземне арбітражне рішення порушує публічний порядок і загрожує інтересам держави.

Ухвалою Апеляційного суду м. Києва від 21 грудня 2016 року апеляційну скаргу держави України в особі Міністерства юстиції України задоволено. Скасовано ухвалу Печерського районного суду м. Києва від 08 червня 2015 року та постановлено нову ухвалу про відмову в задоволенні клопотання ДжейКейІкс Ойл енд Гес ПіЕлСі, Полтави Гес Б. В., СП «Полтавська газонафтова компанія» до держави України, яку представляє Міністерство юстиції України, про надання дозволу на примусове виконання іноземного арбітражного рішення від 14 січня 2015 року, винесеного Надзвичайним арбітром Рудольфом Дольцером за Арбітражним Регламентом Торгівельної палати міста Стокгольм.

Судове рішення апеляційного суду мотивоване тим, що надання судам компетенції змінювати розміри податків/обов'язкових платежів усупереч нормам Податкового кодексу України було б порушенням встановлених у державі основоположних, визначальних принципів оподаткування, тому визнання та виконання Арбітражного рішення порушує публічний порядок держави Україна, а отже, відповідно до частини другої (b) статті V Нью-Йоркської Конвенції 1958 року та пункту 7.3 Податкового кодексу України, Арбітражне рішення не може бути визнано та виконано на території України.

У січні 2017 року до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ надійшла касаційна скарга представника ДжейКейІкс Ойл енд Гес ПіЕлСі, Полтава Гес Б. В., спільного підприємства «Полтавська газонафтова компанія» - Стеценка Андрія Вікторовича на ухвалу Апеляційного суду м. Києва від 21 грудня 2016 року, у якій заявники просять скасувати судову ухвалу апеляційного суду, посилаючись на неправильне застосування судом норм матеріального права та порушення норм процесуального права.

Касаційна скарга мотивована тим, що зупинення стягнення податків та інших обов'язкових платежів застосовується як захід забезпечення позову українськими судами і не вважається порушенням публічного порядку України, а тому суд апеляційної інстанції неправильно застосував до спірних правовідносин положення частини другої статті V Нью-Йоркської Конвенції 1958 року та пункту 7.3 Податкового кодексу України.

Статтею 388 ЦПК України передбачено, що судом касаційної інстанції у цивільних справах є Верховний Суд.

Справа передана до Верховного Суду.

Касаційна скарга не підлягає задоволенню з таких підстав.

Частиною першою статті 410 ЦПК України передбачено, що суд касаційної інстанції залишає касаційну скаргу без задоволення, а судові рішення без змін, якщо визнає, що рішення ухвалено з додержанням норм матеріального і процесуального права.

Відповідно до частини першої статті 390 ЦПК України у редакції 2004 року рішення іноземного суду (суду іноземної держави; інших компетентних органів іноземних держав, до компетенції яких належить розгляд цивільних чи господарських справ; іноземних чи міжнародних арбітражів) визнаються та виконуються в Україні, якщо їх визнання та виконання передбачено міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або за принципом взаємності.

Суд установив, що між Джейкейікс Ойл енд Гес Піелсі, Полтава Гес Б. В., СП «Полтавська газонафтова компанія» та державою Україна в особі Міністерства юстиції України, як боржником, виник інвестиційний спір щодо невиконання боржником своїх міжнародно-правових зобов'язань за договором до Енергетичної Хартії, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України - Законом України «Про ратифікацію Договору до Енергетичної Хартії та Протоколу до Енергетичної Хартії з питань енергетичної ефективності і суміжних екологічних аспектів». Проте спір не було врегульовано, у зв'язку з чим заявники у січні 2015 року звернулися до Арбітражного інституту Торговельної Палати м. Стокгольм з клопотанням про призначення Надзвичайного арбітра та формування складу арбітражного суду.

14 січня 2015 року Надзвичайним арбітром Рудольфом Дольцером постановлено рішення за Арбітражним Регламентом Торгівельної палати міста Стокгольм, місце проведення арбітражу - Стокгольм, Швеція, за Арбітражним розглядом за позовом ДжейКейІкс ОЙЛ енд ГЕС ПіЕлСі (JKX OIL & GAS PLC), Полтава Гес Б. В. (POLTAVA GAS B.V.) та СП «Полтавська газонафтова компанія» до держави Україна в особі Міністерства юстиції України, яким боржника зобов'язано вчинити певні дії.

20 січня 2015 року та 06 лютого 2015 року заявниками на адресу Міністерства юстиції України було направлено листи щодо виконання вищевказаного іноземного арбітражного рішення, проте відповіді не надійшло.

У зв'язку з наведеним заявники просили суд надати дозвіл на примусове виконання вказаного іноземного арбітражного рішення.

Суд установив, що спірні правовідносини у вказаному спорі регулюються Нью-Йоркською Конвенцією про визнання і виконання іноземних рішень 1958 року, ратифікованою Україною 10 серпня 1960 року, Регламентом Арбітражного інституту Стокгольмської торгової палати, який для України набув чинності 07 червня 1959 року, договором до Енергетичної Хартії, який був ратифікований Україною 26 лютого 1998 року.

Так, Міністерство юстиції України, яке представляє у наведеному спорі державу Україна, заперечувало проти задоволення клопотання ДжейКейІкс Ойл енд Гес ПіЕлСі, Полтава Гес Б. В., СП «Полтавська газонафтова компанія», зазначаючи, що рішення надзвичайного арбітра порушує публічний порядок та загрожує економічним інтересам України.

Згідно із частиною першою статті V Нью-Йоркської Конвенції (далі - Конвенція) про визнання і виконання іноземних рішень 1958 року у визнанні та приведенні до виконання арбітражного рішення може бути відмовлено на прохання тої сторони, проти якої воно постановлене, тільки якщо ця сторона надасть компетентній владі за місцем, де запитується визнання та приведення до виконання, докази того що:

склад арбітражного органу або арбітражний процес не відповідали угоді сторін або, за відсутності такої, не відповідали закону країни, де мав місце арбітраж;

сторона, проти якої винесено рішення, не була належним чином повідомлена про призначення арбітра або про арбітражний розгляд або з інших причин не могла надати свої пояснення;

зазначене рішення винесено зі спору, що не передбачений чи не підпадає під умови арбітражної угоди чи арбітражного застереження в договорі, або містить постанови з питань, що виходять за межі арбітражної угоди.

Зазначене містилося й у частині другій статті 396 ЦПК України у редакції 2004 року.

Крім того, відповідно до частини другої вказаної статті Конвенції у визнанні та виконанні арбітражного рішення може бути відмовлено, якщо компетентна влада країни, в якій запитується визнання та приведення до виконання, виявить, що визнання та виконання цього рішення, суперечить публічному порядку країни, де запитується визнання та виконання арбітражного рішення.

Так, згідно з роз'ясненнями, що містяться в пункті 12 постанови пленуму Верховного Суду України від 24 грудня 1999 року № 12 «Про практику розгляду судами клопотань про визнання й виконання рішень іноземних судів та арбітражів і про скасування рішень, постановлених у порядку міжнародного комерційного арбітражу на території України», під публічним порядком розуміється правопорядок держави, визначальні принципи і засади, які становлять основу існуючого в ній ладу (стосуються її незалежності, цілісності, самостійності й недоторканості, основних конституційних прав, свобод, гарантій тощо).

Також згідно зі статті 12 Закону України «Про міжнародне приватне право» норма права іноземної держави не застосовується тоді, коли її застосування призводить до наслідків, явно несумісних з основами правопорядку (публічним порядком) України.

Відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів регулюються Податковим кодексом України, пунктом 1.1 статті 1 цього Кодексу, визначено вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права й обов'язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження і обов'язки їх посадових осіб під час здійснення податкового контролю, а також відповідальність за порушення податкового законодавства.

Відповідно до пункту 7.3 Податкового кодексу України будь-які питання щодо оподаткування регулюються цим Кодексом і не можуть встановлюватися або змінюватися іншими законами України, крім законів, що містять виключно положення щодо внесення змін до цього Кодексу та/або положення, які встановлюють відповідальність за порушення норм податкового законодавства.

Лише Податковим кодексом України визначені підстави для надання податкових пільг та порядок їх застосування.

Постановлене арбітражне рішення всупереч вимогам Податкового кодексу України фактично призведе до зміни ставок рентної плати за користування надрами для видобування природного газу для юридичної особи - СП «Полтавська газонафтова компанія» з 55 до 28 відсотків.

Отже, надання судам компетенції змінювати розміри податків/обов'язкових платежів усупереч нормам Податкового кодексу України було б порушенням встановлених у державі основоположних, визначальних принципів оподаткування, тому визнання та виконання Арбітражного рішення порушує публічний порядок держави Україна.

Відтак, правильним є висновок апеляційного суду про те, що наведені вище обставини є підставами, передбаченими частиною другою статті V Нью-Йоркської Конвенції та пункт 7 частини другої статті 396 ЦПК України у редакції 2004 року, для відмови у задоволенні клопотання ДжейКейІкс Ойл енд ПіЕлСі, Полтави Гес Б. В., СП «Полтавська газонафтова компанія» про надання дозволу на примусове виконання іноземного арбітражного рішення від 14 січня 2015 року, винесеного Надзвичайним арбітром Рудольфом Дольцером за Арбітражним Регламентом Торгівельної Палати міста Стокгольм.

Разом із тим, відповідно до статті 26 (2) Договору до Енергетичної Хартії та Заключного акту до неї, ратифікованого Законом України «Про ратифікацію Договору до Енергетичної Хартії та Протоколу до Енергетичної Хартії з питань енергетичної ефективності і суміжних екологічних аспектів», передбачено, що такі спори не можуть бути розв'язані відповідно до положень пункту (1) протягом трьох місяців від дати прохання будь-якої із сторін в спорі про мирне розв'язання, то спір, за вибором інвестора, що є стороною в спорі, може передаватися для розв'язання до визначених органів та осіб.

Тобто зазначеною нормою міжнародного права передбачено дотримання тримісячного строку мирного врегулювання спору.

Заявники надіслали відповідне повідомлення про спір до Адміністрації Президента України, який не є органом, відповідальним за здійснення захисту прав та інтересів України під час урегулювання спорів, розгляду в закордонних юрисдикційних органах справ за участю іноземного суб'єкта та України. Таким органом є Міністерство юстиції України.

Тобто мало місце порушення терміну, передбаченого законом, для звернення до Арбітражного інституту Міжнародної торговельної палати м. Стокгольм з клопотанням про призначення надзвичайного арбітр, що в свою чергу є самостійною підставою для відмови в приведенні до виконання арбітражного рішення (підпункт b частини першої статті V Нью-Йоркської Конвенції).

Доводи касаційної скарги не дають підстав для висновку, що оскаржуване судове рішення апеляційного суду ухвалено без додержанням норм матеріального і процесуального права та зводяться до переоцінки доказів у справі, що відповідно до положень статті 400 ЦПК України знаходиться поза межами повноважень Верховного Суду.

У зв'язку з наведеним, колегія суддів вважає, що касаційну скаргу слід залишити без задоволення, а оскаржуване судове рішення апеляційного суду без змін.

Керуючись статтями 400, 410, 416 ЦПК України, Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду

ПОСТАНОВИВ:

Касаційну скаргу представника ДжейКейІкс Ойл енд Гес ПіЕлСі, Полтава Гес Б. В., спільного підприємства «Полтавська газонафтова компанія» - Стеценка Андрія Вікторовича залишити без задоволення.

Ухвалу Апеляційного суду м. Києва від 21 грудня 2016 року залишити без змін.

Постанова суду касаційної інстанції є остаточною і оскарженню не підлягає.

ГоловуючийМ. Є. ЧервинськаСудді:Н. О. Антоненко В. І. Журавель В. М. Коротун В. П. Курило